

Голові спеціалізованої вченої
ради К 26.891.02 у Інституті
підготовки кадрів
Державної служби
зайнятості України
д.держ.упр., професору
Р.В. Войтович

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління
Валевського Олексія Леонідовича на дисертацію Петракової
Катерини Олегівни "Теоретико-методологічний аналіз взаємозв'язку
економіки і політики у державному управлінні", подану до захисту в
спеціалізовану вчену раду К 26.891.02 у Інституті підготовки кадрів
Державної служби зайнятості України на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 -
теорія та історія державного управління

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Сучасний соціально-економічний стан українського суспільства ставить
на порядок денний завдання реформування державних інститутів та механізму
публічного урядування.

Предметом дисертаційного дослідження є взаємозв'язок економіки та
політики у державному управлінні. Актуальність обраної теми визначається
тим, що протягом значного періоду впровадження реформ зменшувалася роль
держави у регулюванні економічних процесів. Натомість домінували погляди

так званого "ринкового фундаменталізму", згідно з якими начебто ринок сам по собі здатний вивести економіку з кризи. Наслідками цього помилкового підходу стала деструкція соціальних функцій держави, кардинальне зменшення будь-яких форм соціальної допомоги і зростання бідності. З іншого боку, недооцінка політичних процесів призвела до виникнення перманентних політичних криз, які супроводжували електоральні цикли. Очевидно, що перед науковцями в умовах загрози тривалої економічної та політичної кризи постає завдання формування оптимальної стратегії державного управління.

Для реалізації цих завдань необхідно було провести аналіз теоретико-методологічних засад взаємозв'язку економічних та політичних процесів у державному управлінні. Також потрібно було дослідити вплив цих процесів на функціональні складові системи державного управління. Насамкінець, актуальним завданням є визначення конкретних напрямів реформування системи державного управління з урахуванням сучасних економічних та політичних тенденцій.

Враховуючи зазначене, не викликає сумніву актуальність проведеного аналізу впливу економічних та політичних процесів на модернізацію системи державного управління.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз поданої дисертації, автореферату та інших публікацій здобувача дозволяють дійти висновку щодо наукової обґрунтованості та достовірності викладених автором результатів.

Авторкою сформульована мета дисертаційної роботи, якою є теоретико-методологічний аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду взаємозв'язку між економічними та політичними процесами на реалізацію державного управління. А також визначення шляхів реформування управлінського процесу в умовах перехідного суспільства.

Для реалізації зазначеної мети у дисертації визначено п'ять

дослідницьких завдань:

1. здійснити аналіз існуючих теоретичних досліджень українських та зарубіжних учених по проблемам впливу економічних та політичних процесів в державному управлінні і визначити їх методологічні засади;

2. дослідити специфіку взаємозв'язку економіки та політики у державному управлінні в умовах сталого людського розвитку як показника циюшзованості суспільства;

3. з'ясувати сутність соціально-економічних аспектів трансформаційних реформ;

4. дослідити кореляцію зм сту трансформаційних реформ українського суспільства із тенденціями сучасних глобалізаційних і геополітичних процесів;

5. проаналізувати характер взаємодії влади з громадськістю як складову формування громадянського суспільства та правової держави.

У дисертації коректно визначено об'єкт та предмет дослідження. Зокрема, об'єктом виступає інституціоналізація процесу взаємодії економіки та політики в системі державного управління. Предметом - специфіка взаємозв'язку економіки та політики в державному управлінні.

В цілому можна зробити висновок, що поставлені дослідницькі завдання цілком відповідають меті дисертації та предмету дослідження. Авторка коректно послуговується сучасною методологією наукового пізнання, що дозволило повністю вирішити сформульовані дослідницькі завдання.

Перший розділ дисертації "Теоретико-методологічний аналіз взаємозв'язку економіки і політики у державному управлінні" - присвячений ретроспективному історико-філософському аналізу взаємодії економіки й політики в контексті систематизації економіко-політичних теорій останніх століть. В цьому розділі здійснено періодизацію української суспільно-економічної думки, систематизовано етапи перехідного стану українського суспільства в умовах державної незалежності.

Авторка доходить висновку, що "Поряд з економічною трансформацією в Україні відбувався процес переходу до принципово нового політичного стану,

завдяки чому здійснювалась глобальна перебудова суспільних інститутів виходячи з принципів нової, ліберально-демократичної парадигми державотворення. Проте, соціальна ціна неадаптованих ринкових реформ виявилась занадто високою, що стало наслідком розгортання глибокої трансформаційної кризи в Україні, а найтяжчі наслідки цієї кризи проявили себе у соціогуманітарній сфері". (стор. 60)

У другому розділі дисертації, якій присвячується аналіз взаємозв'язку економічних та політичних процесів як функціональної складової системи державного управління, розглядається характер впливу цих процесів на управлінську діяльність в умовах сталого людського розвитку.

На підставі зробленого аналізу авторка стверджує, що "Виникнення тенденції надмірного проникнення інститутів держави у соціально-економічні сфери життєдіяльності суспільства, спричиняє появу суперечності інтересів інститутів державної влади і суспільства, що призводить до зниження ефективності розподілу суспільних ресурсів. Тому гармонійне високорозвинене ринкове господарство встановлюється в результат набуття рівноваги економічних, політичних, соціальних інституціональних факторів, тобто економіко-політичні процеси в державному управлінні мають максимально враховувати суспільний фактор". (стор. 117)

У третьому розділі дисертації - "Оптимізаційні напрями реформування державного управління в умовах перехідного суспільства" - проаналізовано взаємодію влади з громадськістю при формуванні та реалізації економіко-політичних рішень в контексті становлення громадянського суспільства та правової держави.

Тут робиться обґрунтований висновок, що "Механічне перенесення інститутів, стандартів і критеріїв європейських країн на інституційну основу перехідних суспільств не призведе до їх інтеграції у неї, оскільки «залишки» інститутів попередніх форм суспільства мають здатність «відторгнення» демократичних інститутів, що зумовлено низьким рівнем розвитку громадянського суспільства, відсутністю належної правової основи

взаємозв'язків у суспільстві, як наслідок - низьким рівнем довіри суспільних інституцій до впровадження, за своєю сутністю, «чужеродних» реформаторських заходів". (стор.183-184).

Водночас авторка пропонує власну точку зору, згідно з якою сталий розвиток суспільства можливий на основі наявності довіри населення до політики реформ, яку реалізує влада. Таким чином, робиться висновок, що робота щодо залучення населення до формування державної політики, яка сприяє підвищенню довіри до державних інститутів, є базисом структурних змін у суспільстві перехідного типу.

Можна зробити висновок, що структура дисертації в цілому логічна, її складові частини збалансовані і розкривають основні завдання дослідження. За стилем викладення дисертація відповідає нормам науковості, ступінь обґрунтованості висновків і рекомендацій цілком відповідають вимогам щодо такого виду досліджень.

Сформульовані у дисертації конкретні практичні рекомендації є актуальними і показують, що робота має реальне практичне значення.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Достовірність результатів і висновків дослідження забезпечується визначеною методологією, відповідністю методів дослідження його меті і завданням.

Заслуговує уваги наукова новизна одержаних результатів. Вона полягає у проведенню комплексного аналізу проблем взаємозв'язку економічних та політичних процесів у державному управлінні та визначенню шляхів оптимізації управлінських процесів.

Наукова новизна дослідження характеризується тим, що авторкою уперше розкрито взаємодію економіки та політики в державному управлінні у контексті сучасних дослідницьких підходів (економічного лібералізму та інституціоналізму) в умовах трансформаційного періоду України.

У дисертації уперше ідентифіковано основні закономірності побудови взаємозв'язку між економікою та політикою як суспільних категорій у контексті соціально-економічного розвитку України. Ці закономірності полягають у тому, що система соціальних інститутів суспільства, як посередників між державою та ринком, є необхідною складовою процесу демократизації суспільства.

В цілому можна зробити висновок, що обрана наукова проблема детально вивчена та опрацьована. Для цього був використаний великий обсяг фахової літератури та емпіричних джерел.

Положення наукової новизни, що виносяться на захист цілком обґрунтовані та актуальні. Результати дисертаційного дослідження - наукові положення та практичні рекомендації базуються на достовірному матеріалі.

Основні положення й результати дисертаційної роботи апробовано на різноманітних науково-комунікативних заходах. Результати дисертації відображені в 19 наукових публікаціях, зокрема у 8 наукових статтях у фахових виданнях, 2 - у зарубіжних фахових виданнях, 9 публікацій матеріалів конференцій.

В опублікованих працях повністю розкриті основні положення дисертації, що становлять наукову новизну і винесені на захист.

Практичне значення роботи

Дисертація пройшла необхідну апробацію. Як свідчать довідки про впровадження, що додаються, окремі положення, висновки й рекомендації дисертаційного дослідження були використані:

- виконавчим комітетом Обухівської міської ради Київської області під час підготовки пропозицій до Програми соціально-економічного та культурного розвитку міста Обухів та сіл міської ради на 2015 р. і формування Стратегічного плану економічного розвитку міста Обухів;

- виконавчим комітетом Української міської ради Обухівського району Київської області під час підготовки пропозицій до Плану соціально-економічного та культурного розвитку міста Українка та села Плюти на 2015 р.;

- Голосіївською районною у місті Києві державною адміністрацією під час підготовки аналітичних та методичних рекомендацій за відповідними розділами при розробці пропозицій до проектів реалізації програм розвитку соціальної сфери у Голосіївському районі міста Києва.

Отримані результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у науково-дослідній роботі, у навчальному процесі при підготовці методичних матеріалів для лекційних і семінарських занять з навчальних курсів за програмами підготовки магістрів державного управління, а також у практичній роботі центральних та місцевих органів влади у оптимізації стосунків із інститутами громадянського суспільства.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження виконано на належному рівні і показує високу науково-теоретичну підготовку і методологічну підготовку автора.

Дисертація відповідає прийнятим кваліфікаційним вимогам. Робота відзначається актуальністю, науковою новизною та практичним значенням. Завдання, поставлені в роботі, повністю розкривають мету дисертаційного дослідження. Запропоновані рекомендації та висновки мають наукове та прикладне значення і відображені в публікаціях авторки. У висновках повністю відображено результати проведеного дослідження. Запропоновані рекомендації мають наукове та прикладне значення і відображені в публікаціях автора.

В цьому дисертація Петракової Катерини Олегівни "Теоретико-методологічний аналіз взаємозв'язку економіки і пошти у державному управлінні" за своїм змістом та одержаними результатами відповідає паспорту спеціальності 25.00.01 - теорія та історія державного управління.

Позитивно оцінюючи роботу, вважаємо за необхідне висловити зауваження та звернути увагу на **дискусійні положення щодо змісту дисертації.**

1. У дисертації необхідно було більш чітко визначити, що саме мається на увазі під поняттями "економіка" і "політика", які впливають на систему державного управління. Це - системи відносин, інститути, процеси або щось інше. Адже часто поняття "економіка" і "політика" використовуються у дисертації у різних контекстах, що призводить до плутанини.

В цьому плані доцільно було б також визначити зміст поняття "державне управління". Бо у дисертації часто зустрічається плутанина між поняттями "держава" і "державне управління", коли йдеться про вплив економічних та політичних процесів.

2. Авторка слушно формулює завдання дослідження, яке полягає у "розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення напрямів реформування державного управління в перехідному суспільстві".

Однак запропоную на пряму практичної реалізації результатів дослідження не завжди відповідають сформульованим цілям. Зокрема, пропонується провести оновлення Національної програми освіти населення, затвердженої Указом Президента України у 2001 р. Очевидно, що цей документ є застарілим, його ідеологія та зміст не відповідають сучасним викликам.

На сьогодні прийнято чимало програмних документів, що визначають стосунки між органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства, які чомусь не стали предметом уваги.

У дисертації рекомендується провести "розроблення на центральному та місцевому рівнях концептуальних програм правоосвітньої роботи з населенням". Водночас, очевидно, що комплекс проблем взаємозв'язку політичних та економічних процесів з державним управлінням не обмежується питаннями правової освіти населення.

Отже, бажано було б, щоб авторка у своїх рекомендаціях, враховувала сучасні актуальні проблеми розвитку державного управління та інститутів громадянського суспільства.

3. Стверджується, що у дисертації удосконалено уявлення про зміст

конструкту "довіри населення до влади як умови зміцнення соціального капіталу шляхом сприйняття населенням економічних реформ", як основи формування політичного курсу. У п.9 Висновків стверджується, що базисом структурних змін у суспільстві перехідного типу виступає робота щодо залучення населення до формування державної політики.

Водночас необхідно зазначити, що органи влади впродовж всіх років державної незалежності функціонували в умовах низького рівня довіри. Отже, це стало майже традицією. Однак, це не заважає проводити реформи. Таким чином, у дисертації варто було б більш чітко визначити роль феномена довіри населення як чинника, який сприяє або заважає проведенню курсу реформ.

4. Стверджується, що у дисертації набуло подальшого розвитку періодизація перехідного стану українського суспільства відповідно до засад державно-управлінського впливу на економічні й соціальні процеси. Зокрема, у першому розділі дисертації вказується, що ця періодизація включає період міжсистемної трансформації із перехідними процесами екзогенного характеру (1991-1999 рр.), інституційною внутрішньосистемною трансформацією з ознаками екзогенного та ендегенного характеру (2000-2010 рр.) та внутрішньосистемною посттрансформацією ендегенного характеру (2011-теперішній час). (стор. 49) В дисертації та авторефераті необхідно було більш чітко пояснити що саме означають ці визначення.

Водночас не можна погодитись з тим, що з 2011 р. по теперішній час триває єдиний період у розвитку українського суспільства. Адже саме у 2014 р. завдяки Революції Гідності відбувся розрив із попереднім станом суспільства. У наш час триває становлення нового етапу соціально-економічного розвитку, якій потребує осмислення та визначення.

5. На наш погляд у дисертації дещо поверхово розкрита тема оптимізації напрямів реформування державного управління в умовах перехідного суспільства. Адже весь комплекс проблем зводиться до необхідності налагодження стосунків між державними органами та структурами громадського суспільства. У третьому розділі авторка стверджує, що "жодна

реформа органів публічної влади не стане вирішальним чинником підвищення ефективності державного управління (...) без налагодження взаємодії організаційно-управлінських структур держави із розвиненими громадянськими інститутами". (стор. 162-163)

Не зважаючи на важливість налагодження зв'язків із громадськими інститутами, спектр проблем реформування державного управління не зводиться до вирішення цієї проблеми.

Очевидно, що успіх реформ системи державного управління залежить від вирішення багатьох проблем, зокрема, структурного розвитку, забезпечення інституційної спроможності органів управління, розмежування політичних та адміністративних функцій, налагодження інформаційного та аналітичного супроводу управлінської діяльності та багато іншого.

Висловлені зауваження та пропозиції не знижують загальної високої оцінки наукової роботи, яка в межах визначених мети та завдань є цілісним та завершеним дослідженням актуальної теоретичної та практичної проблеми державного управління.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Враховуючи актуальність та новизну одержаних наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність висновків вважаємо, що дисертаційна робота Петракової Катерини Олегівни "Теоретико-методологічний аналіз взаємозв'язку економіки і політики у державному управлінні" є самостійним та завершеним науковим дослідженням.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог нормативно-правових актів України та містить результати проведених здобувачем досліджень. Отримані результати розв'язують конкретне наукове завдання у галузі державного управління.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота Петракової Катерини Олегівни "Теоретико-методологічний аналіз взаємозв'язку економіки і політики у державному управлінні" відповідає

вимогам "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 до кандидатських дисертацій, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 - теорія та історія державного управління.

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
старший науковий співробітник,
Національного інституту стратегічних досліджень
провідний науковий співробітник
відділу гуманітарної безпеки

О.Л.Валевський

Підпис Валевського О.Л. засвідчую:

Перший заступник директора
Національного інституту стратегічних досліджень
доктор економічних наук, професор
член-кореспондент НАН України
Заслужений діяч науки і техніки України

О.С.Власюк